

Krajanania vo Veľkej Británii

Slovenská komunita na Britských ostrovoch nebola v obdobiach pred rokom 1989 nikdy príliš veľká, lebo Veľká Británia nepatrila medzi hlavné cieľové krajinu, do ktorých smerovalo vysťahovalectvo Slovákov. Výnimkou boli tri obdobia, v ktorých sa tam natrvalo usadili dočasne početnejšie zoskupenia: počas 2. svetovej vojny a po nej (r. 1945 a 1948), po r. 1968 a najnovšie obdobie po r. 1989.

Pri zmienke o najnovšom období treba zdôrazniť, že po vytvorení samostatnej Slovenskej republiky v r. 1993, no najmä po vlnaťjšom vstupe SR do Európskej únie počet ľudí zo Slovenska, ktorí odišli do Veľkej Británie pracovať alebo študovať enormne vzrástol. Keďže britské štatistiky neregistrujú etnický pôvod alebo národnosť prisťahovalcov, dá sa narábať iba s odhadmi: môže sa tam nachádzať už asi 35 tisíc legálne i ilegálne pôsobiacich ľudí zo Slovenska.

Úvod spoločensko-kultúrneho podujatia SKVB a Slovenského centra (3. Slovenského bálu) 21. 5. 2005 – zľava Jozef Pomichal, predseda SKVB; Vilma Prívarová, novovymenovaná splnomocnenkyňa vlády SR pre zahraničných Slovákov; Lubomír Šišák z GSZS; Helena Gulianová, tajomníčka SKVB

Slovenskú komunitu tvoria poväčšine ľudia s vysokoškolským a stredoškolským odborným vzdelaním, ktorí sa dokázali uplatniť v britskom prostredí, a to odborné i jazykovo, takže ich životný štandard je rovnaký alebo takmer rovnaký s úrovňou britského obyvateľstva. Krajanov možno nájsť v širokom spektre povolání v podnikateľskej sfére, finančníctve, zdravotníctve, školstve i v štátnych službách.

Jedinou oficiálnou a zároveň neziskovou organizáciou združujúcou Slovákov žijúcich na Britských ostrovoch, ktorá je i členom Svetového združenia Slovákov v zahraničí, je Slovenský kruh vo Veľkej Británii (SKVB) sídliači v Londýne. Ide o kultúrno-spoločenský spolok Slovákov a priateľov Slovenska, ako sa uvádza v jeho stanovách, bez ohľadu na ich pôvod, náboženstvo a politickú príslušnosť. Bol založený 7. februára 1971 v Ukrajinskom dome v Notting Hill Gate. Jeho predchodcom bolo Združenie Slovákov vo Veľkej Británii, ktoré vyvíjalo činnosť už od roku 1951. Spolok si stanovil dva hlavné ciele: presadzovať právo slovenského národa na sebaurčenie a nezávislosť v

demokratickom štáte a v spoľčenstve európskych demokratických krajín a zabezpečovať spoločenské a kultúrne potreby Slovákov vo Veľkej Británii. Prvým predsedom bol Jozef Zvonár-Tieň, ktorý bol v tejto funkcii do r. 1982. Neskôr túto pozíciu zastávali Ivan Štípala, Oktáv Bazovský, Alexander Korda, Magda Packová a v súčasnosti je predsedom Jozef Pomichal.

SKVB po predchádzajúcich dvoch - troch rokoch útlmu zaznamenal evidentné oživenie svojej činnosti a razantný rozmach aktivít. Prispel k tomu príchod mnohých mladých ľudí, ktorí sa rozhodli v Londýne študovať alebo tam skúšajú šťastie uplatniť sa v zamestnaní, a našli si zároveň cestu k spolku. Ako zdôrazňuje Jozef Pomichal, teraz sa im darí spájať generácie skôr narodených s tými mladšími, ktorí v pravidelných aktivitách spolku (kultúrne podujatia, tanečné zábavy, diskotéky, folklórne súbory a pod.) nachádzajú sebarealizáciu a zmysluplné využívanie voľného času. Stretnutia sa zvyčajne poriadajú v Českom a Slovenskom klube vo West Hampsteade alebo v súkromí u jednotlivých členov. A boli to predovšetkým mladí ľudia – členovia SKVB, ktorí iniciatívne vlni založili nepolitickú organizáciu Slovenské centrum (SKC UK), ktorá okrem ďalších cieľov chce zvyšovať povedomie Slovenska v očiach britskej verejnosti a prezentovať slovenské záujmy v rôznych oblastiach (kultúra, obchod a podnikanie, turizmus, vzdelávanie atď.), pomáhať ľuďom zo Slovenska pri hľadaní si ubytovania alebo práce a vychádzať im informačne v ústrety, keď prídu do cudzieho prostredia.

Nemožno obísť ešte jednu oblasť, v ktorej sa veľmi aktívne prejavujú opäť najmä mladší ľudia, a to folklór: v Londýne dnes pôsobia dva súbory Morena, pôsobiaci od decembra 2001, a Karpaty, založený vo februári 2003, ktoré sa vypracovali na veľmi dobrú úroveň a majú ambície čo najskôr sa predstaviť slovenskej verejnosti v rámci Dní zahraničných Slovákov v SR poriadovaných Generálnym sekretariátom pre zahraničných Slovákov.

Miestom, kde sa v Londýne stretávajú Slováci a Slovenky, je aj Kostol Panny Márie na Melior Street, v ktorom každú nedeľu popoludní celebruje bohoslužbu farár Jozef Vojtek zo Slovenska. Mimochodom, príslušné priestory kostola využíva na svoje návky folklórny súbor Karpaty. Veľmi záslužná cirkevná i dobročinná

Ľudová hudba folklórneho súboru Karpaty sprevádzala nielen kultúrny program 3. Slovenského bálu, ale hrala aj do tanca a vytvárala celkovo výbornú náladu.

V programe 3. Slovenského bálu nechýbal ani folklórny súbor Morena, ktorý pod vedením bývalej členky Lúčnice Andrey Okelyovej vznikol na britskej pôde ako prvý – v decembri 2001: na svojom konte má už mnoho vystúpení na rôznych festivaloch.

no-sociálna činnosť farára Vojteka je spojená s Veľhradom na Ladbroke Square, charitatívnym katolíckym centrom, slúžiacim pre českých a slovenských občanov, kde je správcom farnosti od vlnaťjška práve tento slovenský kňaz, ktorý aj tam máva slovenské bohoslužby.

Dôležitosť slovenskej komunity na Britských ostrovoch potvrdila aj nedávna pracovná návšteva predstaviteľov Generálneho sekretariátu pre zahraničných Slovákov Úradu vlády SR (GSZS) – Vilmy Prívarovej, v tom čase menovanej splnomocnenkyne vlády SR pre zahraničných Slovákov, a autora tohto článku – v Londýne, ktorá sa uskutočnila na pozvanie SKVB. Mala bohatý program: prijatie na ZÚ SR mimoriadnym a splnomocneným veľvyslancom SR vo Veľkej Británii Františkom Dlhopolčekom, stretnutie a rokovania s vedením SKVB a SKC UK, účasť na spoločensko-kultúrnom podujatí SKVB a SKC UK s vystúpením súborov Morena a Karpaty, prezretie si Veľhradu a rozhovory s farárom Vojtekom, návšteva a poskytnutie interview V. Prívarovou v Slovenskej redakcii BBC World Service v budove Bush House v centre Londýna.

SKVB spolu s SKC UK však nechce zostať len pri súčasných aktivitách, ale uvažuje aj o ďalších – v duchu motto, že nijakej iniciatíve sa medzi nekladú: črtá sa možnosť vytvorenia pobočky SKVB v Sheffielde, kde sa tiež nachádzajú Slováci a chcú sa dať dohromady; webový portál treba obsahovo skvalitniť a doplniť, aby spĺňal úlohu informačno-komunikačného slovensko-slovenského i slovensko-britského mosta a pod. Určite nie je ďaleko čas, keď sa vytvoria aj ďalšie slovenské spolky, čím Briti dostanú ďalšie príležitosti rozšíriť si informácie o malej krajine v centre Európy a zase naojak Slovensko bude mať na Britských ostrovoch viac svojich reprezentujúcich subjektov. Každopádne, slovenská komunita na Britských ostrovoch sa neustále posilňuje, jej význam v rámci celého slovenského zahraničia vzrastá a už teraz existujú predpoklady pre to, aby v ďalšom období potvrdila ešte viac svoju obnovenú životaschopnosť a bola dôstojným reprezentantom Slovenskej republiky.

PaedDr. Lubomír Šišák

Július Kubáni (10. 6. 1875 Hložany, Juhoslávia – 10. 7. 1926 Báčsky Petrovec) – osvetový pracovník, učiteľ. Základnú školu navštevoval v Hložanoch a Báčskom Petrovci, stredné školy v Budapešti, Szarvasi a v Baji. V roku 1892 absolvoval Učiteľský ústav v Prešove. Ako učiteľ pôsobil v Báčskom Petrovci, v rokoch 1919-1920 bol prvým riaditeľom petrovského slovenského gymnázia. Pre slovenské národné presvedčenie bol prenasledovaný, v r. 1914 vojenským súdom v Petrovaradíne odsúdený na smrť (rozsudok nebol vykonaný). Bol spoluzakladateľom kuratória petrovského gymnázia, kníh-

tačiarne a nakladateľského spolku, hospodárskej školy a prvým predsedom Roľníckeho združenia. **130. výročie narodenia**

Jozef Lettrich (17. 6. 1905 Diviaky – 29. 11. 1969 New York, USA), – právnik, advokát, politik. Po absolvovaní práva v Bratislave (1930) sa stal generálnym tajomníkom Roľníckej osvetly a prednostom Zväzu roľníckych vzájomných pokladníc, v rokoch 1934-1938 pracoval ako redaktor v časopise Roľnícka osvetla. Počas Slovenského národného povstania bol členom Predsedníctva SNR a poverenikom pre školstvo a

osvetu. V rokoch 1945-1948 bol predsedom Demokratickej strany a predsedom SNR. V roku 1948 emigroval do USA, kde sa pripojil k vedúcim činiteľom povojnovej politickej emigrácie a pôsobil v emigrantských organizáciách (Rada slobodného Československa, Stála konferencia demokratických exulantov) a redigoval časopis Naše snahy. V politickej línii zotrval na stanovisku obnovenia parlamentnej demokracie v Československu. **100. výročie narodenia**

PhDr. Lubica Bartalská